

Dragana Cvetanović 1973–2023

Heinäkuun viidentenä päivänä 2023 menetimme äkillisesti rakkaan ystävämme ja kollegamme, Dragana Cvetanovićin. Dragana oli suomalaisen Balkan-tutkimuksen ja -opetuksen keskeinen henkilö lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Hän oli syntynyt Belgradissa, Serbiassa (entisessä Jugoslaviassa) 27. heinäkuuta 1973.

Dragana Cvetanovićin kulttuurintuntemusta ja tiedettä monipuolisesti ja vaivatta yhdistävän uran vaikutuspiiri oli uskomattoman laaja: hän oli tärkeä toimija paitsi aluetutkimuksen ja slavistiikan alalla, myös yliopistopedagogiikassa, suomen ja skandinaavisten kielten lingvistiikassa sekä hiphop-tutkimuksessa ja nuorisotutkimuksessa. Dragana oli syvästi omistautunut työlleen ja tutkimuskohteinaan toimineille, usein aktivismista taiteeseensa ammentaneille artisteille. Usein hän oli lavalla yhdessä muusikoiden kanssa ja pyrki luomaan mahdollisuuksia tieteentekijöiden ja taiteilijoiden vuoropuhelulle ja kohtaamisille.

Vaikka Dragana tunnettiin aluetutkimuksessa ennen kaikkea Balkanin historian, yhteiskuntien ja kulttuurin osaamisestaan, hänen taustansa oli pohjoismaisten kielten tutkimuksessa. Dragana tuli Suomeen jo 1990-luvun alussa opiskelemaan suomea ja ruotsia. Julkaistussa esseessään ”Minä ja diasporani” (2014) hän kuvailee, kuinka rakastui syvästi suomen kieleen ja suomalaisiin. Alun perin hänen saapumisensa juuri Suomeen perustui kuitenkin täysin sattumaan: hän valitsi pohjoismaisen vaihto-opiskelukohteensa vetämällä maan nimen hatusta. Vuonna 1995 Dragana muutti Helsinkiin asumaan pysyvästi. Poikkeuksellisen kielellisen lahjakkuutensa ansiosta hän puhui pian sujuvasti niin suomea kuin ruotsiakin.

Dragana opiskeli pohjoismaisia kieliä ensin Belgradin yliopistossa. Helsingin yliopistosta hän valmistui suomen kielen ja kulttuurin maisteriksi vuonna 2003. Pro gradu -tutkielmassaan hän analysoi riimiä ja runomittaa suomalaisissa rap-lyriikoissa. Tutkimusaineisto koostui kolmen suomalaisen yhtyeen – Fintelligensin, Tulenkantajien ja Liisanpuiston – sanoituksista.

Kiinnostus hip hop -kulttuuriin laajeni gradusta väitöskirjaprojektiksi, jonka aiheeksi valikoitui serbialaisten ja suomalaisten rap-lyriikoiden sosiolingvistinen analyysi. Väitöskirja-artikkeleissa käsiteltiin esimerkiksi

serbialaisen Marčelon sekä bosnialaisten Edo Maajkan ja Frenkien tapaa käyttää hip hopia sodanjälkeisen kulttuurisen aktivismin muotona. Dragana kirjoitti myös afrikkalaisesta suomalaisuudesta intertekstuaalisena rap-projektina ja analysoi mm. suomalaisen rap-artisti Yeboyahin ”Elovena”-hittiä. Draganan kiinnostus hip hopin kansallisiin ja ylikansallisiin ominaisuuksiin ulottui paljon hänen väitöskirja-aihettaan laajemmalle; yksi hänen sivuprojekteistaan käsitelti jopa färsaarelaista rappia.

Draganalla oli ilmiömäinen kyky saada ihmiset välittömästi tuntemaan olonsa rentoutuneeksi ja mukavaksi hänen seurassaan, ja se teki hänestä erinomaisen haastattelijan. Tämä auttoi häntä keräämään runsaasti materiaalia tutkimuskohteistaan. Hänellä oli hyvät verkostot ja eri alojen ihmiset tekivät mielellään yhteistyötä hänen kanssaan.

Dragana oli ensimmäisten joukossa tuomassa rap-musiikkia akateemiseen keskusteluun Suomessa. Hänen roolinsa huomattiin myös Helsingin Sanomissa, jossa hänen haastattelunsa julkaistiin otsikolla ”Hiphop raikuu tutkijankammiossa” 4. elokuuta 2013. Dragana oli mukana perustamassa Suomen hip hop -tutkijoiden verkostoa, joka myöhemmin julkaisi kokoelmateoksen Hip Hop Suomessa (2019).

Dragana työskenteli 2000-luvulla aluksi usemman vuoden päätoimisena tuntiopettajana Helsingin yliopiston kielikeskuksessa, sitten hoiti yliopistonlehtorin sijaisuutta Slavistiikan ja baltologian laitoksella 2009–2010. Vuonna 2010

hän sai nelivuotisen palkatun tohtoriopiskelijan paikan Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen tohtoriohjelmassa Aleksanteri-instituutissa. Dragana päätyi työskentelemään Aleksanteri-instituutissa lähes vuosikymmenen verran.

Hän toi hip hopin ja nuorisokulttuurin osaksi myös Aleksanteri-instituutin työyhteisöä. Dragana keskusteli Palefacen kanssa rapin poetiikasta ja kulttuurisesta merkityksestä Aleksanteri-instituutin Kulttuurifoorumissa vuonna 2012. Hän kirjoitti tutkimuspaperin yhdessä venäläisen breakdance-tanssijan Lev Šišovin kanssa, ja Šišov piti breakdancen historiaa ja kehitystä kuvanneen tanssiesityksen Aleksanteri-konferenssissa vuonna 2015. Lopulta Dragana myös onnistui tuomaan Balkanin rapin supertähden ja oman suosikkinsa Marčelon (Marko Šelićin) esiintymään Aleksanteri-konferenssissa vuonna 2018. Yle uutisoi aiheesta 23.11.2018 otsikolla ”Serbiassa tehdään hip hoppia, jossa kuuluu Balkanin sotien kaiku”.

Draganan yhteiskunnallinen vaikuttaminen ulottui nuorison asioihin myös hip hopia laajemmin. Työssään hän usein korosti nuorten merkitystä ja sitä, miten tärkeää heidän on saada äänensä kuuluville. Hän muun muassa osallistui projektiin, jossa järjestettiin lyriikkatyöpajoja pakolaisnuorille Suomessa.

Aito kiinnostus nuorten hyvinvointiin näkyi myös siinä, että Dragana oli pedagogisesti todella taitava opettaja. Yli vuosikymmenen ajan hän opetti IKEBB-ohjelmassa kursseja, jotka kattoivat laajasti Balkanin alueen kulttuuria, yhteiskuntaa ja poliittisia kysymyksiä. Opiskelijat pitivät hänen inspiroivasta ja helposti lähestyttävästä opetustavastaan. Yksi hänen omia kurssisuosikkejaan oli vuoden 2019 keväällä järjestetty ”Hip Hop East”. Dragana suunnitteli opettavansa keväällä 2024 kurssin kansallisuuksista ja muuttoliikkeistä Länsi-Balkanilla.

Hän toimi aktiivisesti Slavistipiirissä, jonka hallituksen jäsen hän oli vuodesta 2021. Draganaalla oli yhdistyksessä tärkeä rooli eteläslaavilaisten kielten tutkimuksen ja opetuksen edustajana. Hän oli pitkäaikainen aktiivi myös Serbialais-suomalaisessa seurassa. Vuonna 2019 Draganasta tuli *Idäntutkimuksen* toimituskunnan

jäsen. Yleisten toimitustehtävien lisäksi hän toimi lehden kirja-arvioista vastaavana toimittajana. Hänen verkostonsa ja haastattelulaitonsa hyödyttivät *Idäntutkimuksen* lukijoita myös venäläisten ja itäeurooppalaisten artistien syväluotaavien haastattelujen muodossa. Yksi sarjan huipuista oli hänen artikkelinsa serbialaisesta räppäri-lauluntekijä Sajsi MC:stä (*Idäntutkimus* 2/2021). Dragana myös koordinoi kuvareportaa-sin transihmisistä Balkanilla (2/2022). Hänen tulevaisuuden suunnitelmissaan oli Käärijän eli Jere Pöyhösen ja slovenialaisen Joker Out-yhtyeen laulusolistin Bojan Cvjetičanin yhteishaastattelu, sillä artistit olivat näyttävästi ystäväystyneet kevään 2023 Euroviisufinaalissa.

Monipuolisen yliopistotyön lisäksi Dragana eli Beca teki keikkaa kääntäjänä, asioimistulkkina, kotikielen opettajana, ruotsin kielen opettajana ja ruotsin kielitaidon kokeen tarkastajana, sekä monenlaista muuta. Vuosina 2019–2023 hän työskenteli projektikoordinaattorina kasvatustieteellisessä tiedekunnassa projektissa, jossa tutkittiin kaksikielisyyttä korkeakoulutuksessa. Kesällä 2023 hän oli juuri aloittamassa työt projektissa Jyväskylän yliopistossa.

Me ystävät tunsimme Draganan älykkäänä ja lämpimänä ihmisenä, jonka kanssa saattoi käydä syvällisiä keskusteluja miltei mistä tahansa aiheesta henkilökohtaisesta elämästä ajankohtaiseen politiikkaan ja vaikka Euroviisuihin. Dragana uskoi hyvään ihmisissä, ja tällä asenteella myös vaali ihmisten parhaita puolia. Dragana oli antelias, hauska ja hänellä oli vahva oikeudentunto, laaja humanistinen yleissivistys ja vankkumaton tyylitaju. Hän oli myös loistava tanssija.

Dragana menehtyi äkilliseen sairauskohtaukseen lomamatkalla Kroatian Supetarissa. Hänen yllättävä poismenonsa vaikutti pysähdyttävästi koko Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen yhteisöön Suomessa ja ulkomailla. Häntä jäivät syvästi kaipaamaan hänen perheensä, puolisonsa ja kaksi tytärtä, sekä me kaikki läheiset ja työtoverit.

Ira Österberg, Anna Halonen, Markus Kainu, Mila Oiva & Freek van der Vet